

Θα φέρει διάλογο η πρόταση - ρουκέτα για το άρθρο 16;

Στο τραπέζι το ζήτημα της παιδείας

Του ΒΙΚΤΩΡΑ ΝΕΤΑ

Παραμένει η πρόταση για την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος μια «ρουκέτα» που έπεσε στο τέλμα του εκπαιδευτικού συστήματος και προκαλεί αναταράξεις και προβληματισμούς, αλλά και υποχρεώνει τα κόμματα σε ανοιχτές τοποθετήσεις, όπως και την εκπαιδευτική κοινότητα να αναλάβει τις ευθύνες της, διατυπώνοντας συγκεκριμένες προτάσεις. Μέχρι στιγμής, εκτός από την αντιπαράθεση με κινητοποιήσεις, απεργίες και καταλήψεις, έχουμε και έναν ευρύτερο διάλογο, με τη δημοσίευση απόψεων, πολλές από τις οποίες έχουν ενδιαφέρον. Το ερώτημα είναι αν όλα αυτά θα ληφθούν υπόψη και θα αξιοποιηθούν από αυτούς που θα πάρουν τις τελικές αποφάσεις για τη μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση, που ήδη προωθείται, όπως και για την τελική διατύπωση του υπό αναθεώρηση άρθρου 16. Συνήθως οι αντιδράσεις αγνοούνται τελείως και εφαρμόζονται τα προαποφασισμένα. Προς τα εκεί πάμε μετά και τη δήλωση της υπουργού Παιδείας κ. Γιαννάκου, ότι «δεν φοβόμαστε τις αντιδράσεις».

Πόσο δημοκρατικό είναι, μια κυβέρνηση να μην υπολογίζει και να μη μετράει τις αντιδράσεις, όταν προέρχονται, μάλιστα, από θεσμοθετημένους φορείς, όπως είναι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και τα όργανα της εκπαιδευτικής κοινότητας; Η εκάστοτε κυβέρνηση, για να αποκρούσει τις αντιδράσεις, οχυρώνεται πίσω από τη δήλωση ότι «εφαρμόζει το πρόγραμμά της, το οποίο εγκρίθηκε από τον ελληνικό λαό». Είναι γνωστό, ωστόσο, ότι τα προγράμματα των ελληνικών κομμάτων είναι γενικά και αόριστα στα επίμαχα ζητήματα, όπως είναι η Παιδεία, η Υγεία και Πρόνοια, η Κοινωνική Ασφάλιση, η Απασχόληση κ.λπ. Περιέχουν, βεβαίως, άφθονες και μεγαλόστομες διακηρύξεις, οι οποίες, όμως δεν τηρούνται. Συνέβη και μ' αυτήν την κυβέρνηση, σε θέματα, μάλιστα, για τα οποία είχε δεσμευθεί προσωπικά ο ίδιος ο κ. Κ. Καραμανλής.

Κυρίαρχο ζήτημα, που αναδείχθηκε με την πρόταση για την αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος, είναι το αν η Ανώτατη Εκπαίδευση θα παραμείνει δημόσια ή θα ανοίξει η πόρτα στην εμπορευματοποίησή της με την ίδρυση μη κρατικών, δηλαδή ιδιωτικών πανεπιστημίων. Αυτό σημαίνει, ότι οι φοιτητές των μη κρατικών πανεπιστημίων θα πληρώνουν δίδακτρα, και μάλιστα υψηλά, όπως φαίνεται από τα δίδακτρα των διαφόρων κολλεγίων και των Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών, που λειτουργούν ως παραρτήματα ξένων σχολών. Θα επιστρέψουμε στο καθεστώς των διδασκτρών, το οποίο ίσχυε ως το 1963 και καταργήθηκε από την κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου με την εφαρμογή της δωρεάν Παιδείας. Όσοι φοίτησαν στα πανεπιστήμια πριν από το 1963-64, αν ψάξουν στο αρχείο τους, μπορεί να βρουν το Βιβλιάριο Σπουδών, όπου αναγράφεται πόσα δίδακτρα πλήρωναν. Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 τα δίδακτρα ήταν για το πρώτο εξάμηνο 912,50 δρχ., για το δεύτερο εξάμηνο 700 δρχ. και 100 δρχ. εκδρομικά τέλη, δηλαδή σύνολο 1.712,50 δραχμές. Επίσης οι φοιτητές πλήρωναν εξέταστρα 50 δρχ. για κάθε μάθημα και αγόραζαν τα συγγράμματα των καθηγητών τους. Αν τους έκοβε ο καθηγητής στην πρώτη εξεταστική περίοδο, ξαναπλήρωναν στη δεύτερη εξέταστρα.

Τα ποσά για δίδακτρα και εξέταστρα δεν ήταν ασήμαντα. Αν λάβει υπόψη κανείς ότι ο μέσος μισθός την εποχή εκείνη ήταν γύρω στις 800 δρχ., τα δίδακτρα ισοδυναμούσαν με δύο μισθούς και τα εξέταστρα για κάθε μάθημα αντιστοιχούσαν σε ένα μεροκάματο. Το κόστος φοίτησης ήταν βαρύ, ιδιαίτερα για τους φοιτητές της επαρχίας, που έπρεπε να πληρώνουν ενοίκιο και τα έξοδα διατροφής τους. Σε πολλούς έστελναν τρόφιμα με καλάθια από το χωριό, ενώ στα φοιτητικά εστιατόρια κυρίαρχο φαγητό ήταν το σκέτο πιλάφι. Το γκαρσόνι μεγαλοπρεπώς έδινε τη σπάνια διαφορετική παραγγελία, φωνάζοντας: «Κεφτέν εις το ύψος!...». Εννοούσε ένα λοφίσκο πιλάφι με έναν κεφτέ στην κορυφή του. Το φοιτηταριό έκπληκτο γύριζε για να δει ποιος ήταν ο... εύπορος, που θα έτρωγε και κεφτέ.

Σήμερα, βεβαίως, οι κοινωνικές συνθήκες δεν είναι όμοιες με εκείνες που επικρατούσαν στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 και αργότερα. Υπάρχουν, όμως, και σήμερα οικογένειες μισθοσυντηρητών και μεροκαματιάρηδων, που δεν μπορούν να σηκώσουν το κόστος σπουδών των παιδιών τους, ιδιαίτερα μάλιστα αν πετύχουν σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ άλλης πόλης. Με τη δωρεάν παιδεία, με τις φοιτητικές εστίες και άλλα μέτρα, έχουν γίνει άλματα για να είναι προσιτή η ανώτατη εκπαίδευση και σε χαμηλότερα εισοδήματα. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν προνομιούχοι και μη προνομιούχοι. Υπάρχουν αυτοί που έχουν περισσότερα μέσα και οι άλλοι που δεν έχουν, με αποτέλεσμα να συντηρείται ένα καθεστώς διακρίσεων και ανισότητας, που φτάνει έως και την κοινωνική αδικία. Οι έχοντες και κατέχοντες μπορούν να φοιτήσουν σε καλά ιδιωτικά σχολεία, μπορούν να πληρώσουν δίδακτρα σε φροντιστήρια ή για ιδιαίτερα μαθήματα. Μπορούν τέλος να φοιτήσουν στα καλύτερα πανεπιστήμια του εξωτερικού, να κάνουν και μεταπτυχιακές σπουδές και ειδικότητα. Μπορούν, δηλαδή, να εξασφαλίσουν καλύτερα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, να βγουν στην αγορά εργασίας εφοδιασμένοι με πτυχία που έχουν υψηλό αντίκρουσμα.

Όλες αυτές τις ανισότητες δεν τις καταργεί η ίδρυση στην Ελλάδα μη κρατικών ιδιωτικών πανεπιστημίων. Αντίθετα, μάλιστα, θα επιδεινώσει την υπάρχουσα κατάσταση, αν δεν προβλεφθούν και άλλα δημοκρατικά μέτρα, που θα καθιστούν την Παιδεία προσιτή σε όλους, ανεξάρτητα από τις οικονομικές τους δυνατότητες. Αυτό ακριβώς είναι το ζητούμενο: να είναι η Παιδεία σε όλες τις βαθμίδες της ένα ανοιχτό δημόσιο αγαθό με γενναία κρατική χρηματοδότηση. Η εκπαίδευση δεν είναι ιδιωτική υπόθεση, που πρέπει να αφήνει αδιάφορο το κράτος. Είναι η καλύτερη κρατική επένδυση και η πλέον αποδοτική για μια χώρα, όταν, μάλιστα, υπάρχουν δίψα και έφεση για σπουδές.

Πώς θα ικανοποιηθεί, όμως, το πανεθνικό και διαχρονικό αίτημα για την αναβάθμιση και την άναδειξη της Παιδείας σε ζήτημα πρώτης προτεραιότητας; Η αναταραχή που προκαλεί η πρόταση για το άρθρο 16 μπορεί να λειτουργήσει θετικά και να φτάσουμε σε αποτέλεσμα ή έστω στην αφετηρία αναζήτησης σωστών λύσεων. Είναι θετικό ότι τα κόμματα αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις σοριστολογίες και να περάσουν στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων, αλλά και να δεσμευτούν ότι θα εφαρμόσουν αυτά που υπόσχονται. Βγήκε το ΠΑΣΟΚ, το οποίο κατηγορήθηκε ότι συμπορεύεται με την κυβερνητική παράταξη στην πρόταση για το άρθρο 16, με ολοσέλιδη καταχώριση στις εφημερίδες, που φέρει και την υπογραφή του Γιώργου Παπανδρέου, στην οποία απαριθμούνται οι δεσμεύσεις του κόμματος για την Παιδεία.

Αναλύονται στο κείμενο αυτό με συντομία 15 θέσεις του ΠΑΣΟΚ, που αφορούν καίρια ζητήματα της εκπαίδευσης, όπως είναι τα αναλυτικά προγράμματα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η βελτίωση των αποδοχών τους, η επέκταση των ολοήμερων νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων, η αυτονομία των ΑΕΙ και ΤΕΙ, αλλά και η αξιολόγησή τους, το εξεταστικό σύστημα για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.ά. Ιδιαίτερα για τα δύο επίμαχα ζητήματα, που είναι τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και η χρηματοδότηση, αναφέρεται: Στη θέση 14 «Δυνατότητα δημιουργίας μη κρατικών μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων, τα οποία πιστοποιούνται από το κράτος και ελέγχονται από αυτό». Στη θέση 15: «Αύξηση της χρηματοδότησης, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του 5% του ΑΕΠ, με διάθεση και 40% του Δ' ΚΠΣ για τους ανθρώπινους πόρους. Τον πρώτο χρόνο αύξηση στα κονδύλια για την Παιδεία κατά 1 δισ. ευρώ».

Είναι ένα κείμενο για συζήτηση, γι' αυτό και αναφέρεται ότι «θα πραγματοποιηθεί ειδικό δημοψήφισμα γι' αυτές τις θεμελιώδεις αλλαγές στην Παιδεία, με διάλογο και διαβούλευση μετά τις εθνικές εκλογές και πριν τη δεύτερη ψήφιση των αναθεωρητέων άρθρων του Συντάγματος». Η συζήτηση, ωστόσο, πρέπει να ξεκινήσει τώρα και το ΠΑΣΟΚ να ξεκαθαρίσει περισσότερο τις θέσεις του, ειδικά στα επίμαχα σημεία.

vicnet@enet.gr